

Teza de abilitare
Prof.univ.dr. Cristina Rotaru Radu

Dreptul Penal încotro?
Punct și de la capăt *versus* iluzia unei transformări

Rezumat

Teza de abilitare reprezintă o sinteză a activității științifice și profesionale desfășurate și o prezentare a direcțiilor de dezvoltare pe care aș dori să le aibă activitatea de cercetare și cariera didactică în viitor.

Titlul lucrării prezintă într-o formă sintetică preocupările actuale referitoare la evoluția dreptului penal. Dezvoltarea societății din ultimii ani a adus o schimbare în structura criminalității. Mobilitatea populației, avansul tehnologic, globalizarea economiei și a informației, noile forme de relaționare socială au dat naștere unor forme noi de pericol și unor forme noi de infraționalitate.

Dreptul penal a încercat să țină pasul cu aceste modificări, de aceea, pe lângă valorile ocrotite în mod tradițional, asistăm în ultimii ani la o avalanșă de noi incriminări, care ocrotesc valori ce nu existau anterior sau nu beneficiau de protecția legii penale. Putem remarca, de asemenea, tendința de a sancționa tentativa sau actele preparatorii ale unor infracțiuni prin intermediul unor texte distincte sau de a sancționa sub forma autoratului alte forme de participare (complicitatea sau instigarea). Dreptul penal, axat altă dată pe protejarea intereselor individuale, tinde astăzi tot mai mult spre protejarea unor interese colective. Specialiștii atrag atenția însă că o astfel de evoluție ar putea pune în

pericol garanțiile procesuale actuale Răspunderea penală subiectivă, specifică dreptului penal clasic, tinde să fie înlocuită cu răspunderea obiectivă.

Corelativ cu această evoluție a dreptului penal se chestionează astăzi tot mai mult dacă pedepsele în configurația actuală, în special cea cu închisoarea, mai sunt adecvate. De aceea discuțiile despre fundamentul pedepsei și despre fundamentul dreptului penal sunt mai actuale ca oricând.

Toate îngrijorările legate de noile incriminări, de dreptul statului de a interveni cu instrumentele proprii dreptului penal în zone în care valoarea socială ocrotită este incertă, de tipul și gravitatea sancțiunii, de idoneitatea acesteia pentru atingerea anumitor scopuri justifică întrebarea: dreptul penal al următoarelor decenii va păstra fibra dreptului penal clasic, suferind doar corecțiile necesare adaptării la societatea actuală sau vorbim despre apusul acestei forme de control asupra societății, care poate fi văzută ca ineficientă și inadecvată?

Conținutul aceste lucrări încearcă să creeze o paralelă cu evoluția dreptului penal la acest început de mileniu, oglindită în reformele din dreptul penal românesc. Am conceput această lucrare pornind de la pilonul principal, teza de doctorat cu titlul *Fundamentul pedepsei, teorii moderne*, pe care am susținut-o în anul 2004, și care mi-a ghidat întreaga carieră, atât cea didactică, precum și cea de magistrat.

Prima parte a lucrării este dedicată realizărilor științifice și profesionale.

În ceea ce privește activitatea de cercetare am dezvoltat în prezenta teză în special temele pe care le-am abordat în anumite studii și care nu fac parte din obiectul disciplinelor pe care le predau la facultate: „Drept penal, Parte specială”, respectiv „Infrațiuni în legi speciale” din programul de master „Carieră judiciară”.

Am evidențiat aici cercetările privind fundamentul pedepsei și contribuția la afirmarea necesității delimitării scopului față de fundamentul și funcțiile

pedepsei, pentru construcția unei politici penale adecvate, care să țină pasul cu transformările sociale.

O altă problematică tratată a fost cea a contribuției la stabilirea reperelor unui proces penal echitabil în sistemul judiciar românesc, și am încercat să prezint fațete ale evoluției practicii judiciare și a legislației în materie penală după aderarea României la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, prin intermediul studiilor întocmite cu privire la dreptul la libera circulație, dreptul la libertate și siguranță, dreptul la protejarea vieții private și a corespondenței, dreptul la un proces echitabil din perspectiva apărării garanțiilor procesuale în căile de atac, asigurarea unei anchete efective în cauzele care au ca obiect infracțiuni împotriva libertății și integrității sexuale cu victime minore.

Evoluția dreptului penal românesc după aderarea României la Convenția Europeană a Drepturilor Omului a însemnat o transformare continuă a instituțiilor de drept procesual penal în vederea adaptării lor la standardele convenționale, dar și modificări operate cu precădere în partea specială a Codului penal, proces care a culminat cu apariția unor noi coduri, cel penal și cel de procedură penală.

În ceea ce privește Codul penal, una din schimbările majore a constat în reevaluarea importanței valorilor sociale protejate prin intermediul normei penale și o reșezare a scalei pedepselor în acord cu gravitatea abstractă a infracțiunilor. Participarea în comisia de elaborare a Legii de punere în aplicare a Noului Cod penal, care a realizat o evaluare a tuturor incriminărilor din legile speciale și o aliniere a sancțiunilor prevăzute pentru acestea cu cele din noul Cod penal, mi-a permis valorificarea cunoștințelor privind stabilirea limitelor legale ale pedepselor, dobândite pe parcursul documentării pentru teza de doctorat.

Intrarea în vigoare a noului Cod penal și a noului Cod de procedură penală a reprezentat un moment dificil pentru instanțele de judecată, confruntate nu doar

cu noutatea anumitor prevederi legale, ci și cu sarcina de a aplica în paralel două coduri penale, ca efect al principiilor ce guvernează aplicarea legii penale în timp. Ca judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție, membru al unor completuri de soluționare a recursurilor în interesul legii sau de dezlegare a unor chestiuni de drept, ca membru al Catedrei de Drept penal, care a elaborat opinii juridice pentru soluționarea unor cauze aflate pe rolul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, ca membru al Catedrei de Drept penal de la Institutul Național al Magistraturii, chemată să contribuie la soluțiile oferite la întâlnirile președinților Curților de apel pentru unificarea practicii judiciare și nu în ultimul rând, ca autor al unor studii elaborate în această perioadă, am contribuit la clarificarea unor noțiuni și la consolidarea unei practici judiciare unitare după apariția noilor coduri.

A doua parte a lucrării privește activitatea științifică desfășurată în echipă, și am evidențiat aici manualele elaborate împreună cu alți colegi din catedră, participarea la grupuri de lucru interinstituționale, activitatea desfășurată ca membru al unor rețele judiciare, participarea la comisii de elaborare a unor acte normative, activitatea de îndrumare și coordonare a studenților pentru participarea la concursuri sau pentru publicarea unor articole, coordonarea studenților spanioli în cadrul Programului Erasmus, participarea în colegiul de redacție al unor reviste în domeniul științelor juridice.

A treia parte a lucrării este dedicată proiectelor de viitor și am detaliat obiectivele în ceea ce privește *cercetarea științifică* - care vizează elaborarea unui tratat de drept penal, parte specială împreună cu alți colegi de catedră, publicarea împreună cu colegi judecători din alte țări a unui volum referitor la reformele în materia infracțiunilor privind libertatea și integritatea sexuală, elaborarea unei monografii privind spălarea banilor, temă care reflectă foarte bine tendințele politicii penale din ultimii ani, participarea în proiecte internaționale de cercetare – precum și *obiectivele privind cariera*, și anume continuarea

activității de cadru didactic universitar și de formator la Institutul Național al Magistraturii, dezvoltarea unor metode didactice care să asigure un antrenament eficient al studenților pentru viitoarea activitate desfășurată în profesiile juridice.

Dacă o astfel de lucrare poate avea și *concluzii*, cred că ele ar trebui să se refere la tema propusă în titlu.

Experiența acumulată ca judecător și cadru didactic mă îndreptățește să sper că, indiferent de magnitudinea transformărilor din societate, dreptul penal, atât timp cât va mai constitui un instrument de menținere a ordinii sociale, nu va fi dezbrăcat de garanțiile ce însoțesc astăzi desfășurarea unui proces penal.

În vâltoarea atâtor reforme de la noi sau din alte părți, necesare sau nu, ar trebui să ne luăm un timp de reflecție și să analizăm dacă suntem pregătiți pentru „punct și de la capăt!” și dacă avem cu adevărat previziunea a ceea ce urmează după punct.